

Стороженко О. А.

Институт магистерского и последипломного образования
Университета банковского дела Национального банка Украины

ФИНАНСОВЫЙ МЕХАНИЗМ ИПОТЕЧНОГО КРЕДИТОВАНИЯ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы формирования финансового механизма ипотечного кредитования. Проанализирована деятельность банков на ипотечном рынке Украины, определены ее особенности и проблемы. Обозначены направления развития ипотечного кредитования в Украине.

Ключевые слова: ипотека, ипотечное кредитование, ипотечный рынок, заемщик, кредитор.

Storozhenko O. O.

Institute of Masters and Postgraduate Education
University of Banking of the National Bank of Ukraine

FINANCIAL MECHANISM OF THE MORTGAGE

Summary

It was researched the theoretical issues of financial mechanism formation of the mortgage crediting. It was analyzed the banks' activity on the mortgage market in Ukraine, defined its features and problems. It was designated the directions of the mortgage crediting development in Ukraine.

Key words: mortgage, mortgage crediting, mortgage market, borrower, creditor.

УДК 336.7:005.3

Чмутова І. М.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ТЕХНОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ ЯК СКЛАДОВА ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Досліджено питання технологізації управління у банках. Обґрунтовано технологію аналізу інвестиційного портфеля банку та визначено її місце у технології управління фінансовою діяльністю. Визначено складові аналізу інвестиційного портфеля банку: аналіз його структури і динаміки, дохідності, ризику, а також аналіз інвестиційної привабливості активів, що входять до інвестиційного портфеля.

Ключові слова: банк, технології управління, фінансова діяльність банку, інвестиційний портфель банку, технологія аналізу.

Постановка проблеми. Підвищення ступеня складності сучасного управління вітчизняними банками та багатомірність факторів, що впливають на їх фінансову діяльність, вимагають поділу процесу управління на окремі складові, тобто його технологізації. Технологізація управління забезпечує оптимальну сукупність дій, що приводить до необхідного результату. Сучасний арсенал технологій управління налічує значну кількість їх видів залежно від ступеню централізації, порядку виконання операцій та процедур, ступеню розподілу праці, об'єктної, предметної, функціональної спрямованості, рівня автоматизації, структуризації об'єкта управління, рівня управління. Банк як специфічна установа має використовувати відповідні його цілям та особливостям функціонування технології управління фінансовою діяльністю, яка у широкому розумінні включає здійснення банківських операцій, формування та використання фінансових ресурсів, визначення фінансових результатів [1, с. 121]. Формування інвестиційного портфеля банку, у свою чергу, є складовою процесу розміщення фінансових ресурсів, отже, є об'єктом управління та передбачає реалізацію управлінських функцій, у тому числі аналітичної, що вимагає відповідного технологічного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання управлінських технологій викликає науковий та практичний інтерес з другої полови-

ни ХХ століття, і якщо раніше у цій галузі дослідження проводилися переважно зарубіжними вченими, то останнім часом до технологій управління підвищилася увага з боку вітчизняних дослідників, таких як В.А. Верба, О.М. Гребешкова [2], які здійснили оцінку використовуваних управлінських технологій, М.П. Войнаренко, Л.В. Ємчук [3], які висвітлили актуальність запровадження технології управління на основі сучасних інформаційних систем, С.Б. Довбня [4], у роботах якої представлено розвиток управлінських технологій у зв'язку з функціями менеджменту та наведено особливості сучасних технологій управління, І.О. Кузнецова [5], О. В. Пальчук, О. М. Гуцалюк [6], предметом дослідження яких стало визначення поняття «технологія управління», О.В. Лебідь [7], праці якої присвячено визначенню впливу технологій управління діяльністю підприємства на його розвиток та бюджетуванню як управлінської технології, В.О. Лесик, В.М. Григоренко [8], які розкривають сутність технології управління у банку, І.О. Совершенна [9], яка робить акцент на сучасних особливостях технологізації управління, І.М. Сочинська-Сибірцева [10], увагу якої сконцентровано на технологіях управління персоналом, І.Г. Филиппова, В.Г. Сумцов, Г.С. Балахін [11], які розглядають таку управлінську технологію як контролінг, та ін. За результатами аналізу наукових досліджень можна констатувати

ти, що на підприємствах питання використання окремих управлінських технологій певною мірою є розробленими, у той час як стосовно фінансової діяльності банків вони потребують подальшого розвитку.

Процеси управління, формування, аналізу, оцінювання інвестиційного портфеля банку досліджувались вітчизняними і зарубіжними науковцями, серед яких: В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко, О. Д. Вовчак, Л. Г. Кльоба, Б. Л. Луців, Т. В. Майорова, А. А. Пересада, Ф. Фабоцці, К.І. Швабій та ін. При цьому найбільш розробленим є теоретико-методичне забезпечення управління банківськими портфелями фінансових інвестицій, аналізу доходності та ризику інвестиційного портфеля, його оптимізації за різними критеріями.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте управління інвестиційним портфелем банку має реалізуватися не відокремлено, а у межах технології управління фінансовою діяльністю банку, і аналітична функція, яка надає інформацію для прийняття обґрунтованих фінансових рішень, повинна мати чітку структуру операцій та процедур, тобто здійснюватися за певною технологією. Слід зазначити, що

у науковій літературі ці питання вирішені ще не остаточно.

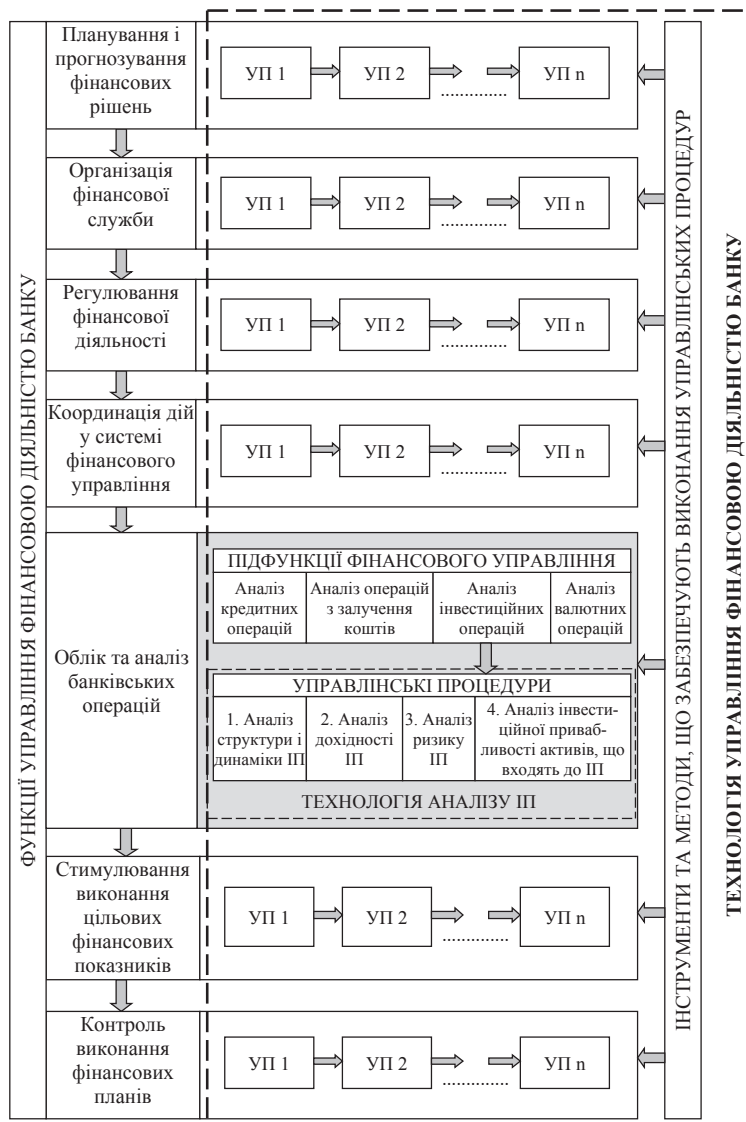
Метою статті є визначення місця технології аналізу інвестиційного портфеля банку у технології управління його фінансовою діяльністю та обґрунтування переліку процедур, які реалізуються у її межах.

Виклад основного матеріалу. Згідно з найбільш поширеним трактуванням технологій управління, вони представляють собою сукупність управлінських процедур та операцій, спрямованих на здійснення функцій управління, що забезпечується спеціальними методами та інструментами [6, с. 354; 7, с. 129; 8, с. 66; 9, с. 354]. Враховуючи те, що функціями фінансового управління є: планування і прогнозування фінансових рішень; організація фінансової служби; регулювання фінансової діяльності; координація усіх ланок системи фінансового управління; облік та аналіз банківських операцій; стимулювання виконання встановлених цільових фінансових показників; контроль виконання фінансових планів та завдань [12, с. 77], технологію управління фінансовою діяльністю банку, у межах якої реалізується технологія аналізу інвестиційного портфеля (ІП), можна представити наступним чином (рис.1). При цьому у контексті завдань дослідження, поставлених у даній статті, деталізації підлягала лише підфункція аналізу інвестиційних операцій банків в частині аналізу інвестиційного портфеля, який згідно з [13, с. 316] визначено як набір фінансових інструментів (цінних паперів), сформованих з розрахунку на досягнення поставленої мети (забезпечення ефективної діяльності, збільшення прибутковості операцій, підтримки допустимого рівня ризикованості та ліквідності інвестиційних активів і т. п.).

Наведемо приклад реалізації технології аналізу інвестиційного портфеля банку за даними одного з банків першої групи за класифікацією НБУ, який займається професійною діяльністю на фондовому ринку на підставі ліцензій Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на здійснення діяльності з управління цінними паперами, брокерської, дилерської, андеррайтингової та депозитарної діяльності зберігача цінних паперів.

Структура інвестиційного портфеля банку наведена в табл. 1. Дані табл. 1 свідчать, що протягом періоду до 2012 р. інвестиційний портфель банку складався виключно з цінних паперів на продаж. У 2012 р. був сформований також торговий портфель, і частка інвестицій на продаж скоротилася до 89,07%. Це говорить про виключно спекулятивний характер інвестиційних операцій банку. Протягом усього аналізованого періоду формування резервів під знецінення інвестиційних активів відбувалося через ризикованість цінних паперів в портфелі банку на продаж. Показники динаміки інвестиційного портфеля банку у розрізі складових представлено в табл. 2.

Аналіз даних таблиці дозволяє зробити висновок, що портфель на продаж за 2009 рік скоротився на 67,29%. Це від-

Умовні позначення: УП – управлінська процедура; ІП – інвестиційний портфель

Рис. 1. Місце технології аналізу інвестиційного портфеля банку у технології управління його фінансовою діяльністю

булося, незважаючи на зростання у його складі обсягу акцій підприємств у три рази, за рахунок зменшення обсягу боргових цінних паперів на 51,49 %. У 2010 році відбулося стрімке збільшення цього портфеля, що було пов'язано зі збільшенням, в першу чергу, боргових цінних паперів. Крім цього, збільшився обсяг акцій на 22,92 % та зменшилися резерви на 5,64 %. У 2011 році збереглася тенденція до зростання, і портфель зріс на 36,3 %, що було викликано ростом обсягу боргових цінних паперів на 36,22 %. Проте 2012 рік характеризувався зменшенням портфеля цінних паперів на продаж на 32,31 %, натомість торговий портфель зріс на 373 796 тис. грн. і складався виключно з боргових цінних паперів.

Таким чином, динаміка інвестиційного портфеля банку має нестабільний характер. Головним чином це пов'язано з коливаннями в портфелі банку на продаж, а в 2012 році також з формуванням торгового портфеля. Значний вплив на дина-

міку обсягів операцій в портфелі на продаж мають боргові цінні папери. Зміна їх обсягу і визначає напрямом змін портфеля цінних паперів в цілому.

Співвідношення доходів від інвестиційних операцій та загальних доходів банку представлено в табл. 3.

З даних таблиці видно, що за аналізований період частка доходу від інвестиційних операцій в загальному доході банку поступово зростає, винятком був тільки 2009 рік. В 2008 році від інвестиційної діяльності було отримано 99 678 тис. грн, що складає 5,73 % доходу, отриманого банком в цілому. В наступні роки він зменшився, що пов'язано з погіршенням ситуації на фондовому ринку України у зв'язку зі світовою економічною кризою. В результаті інвестиційний дохід був отриманий в розмірі 54 246 тис. грн., що становить лише 2,14 % доходу банку. Наступні роки характеризуються поступовим зростанням частки доходу від операцій з цінними паперами в межах

Таблиця 1

Структура інвестиційного портфеля банку

Складова портфеля	2008 рік		2009 рік		2010 рік		2011 рік		2012 рік	
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Торговий портфель	-	-	-	-	-	-	-	-	373796	10,93
Портфель на продаж	438991	100,00	218023	100,00	3303374	100,00	4497170	100,00	3047200	89,07
Портфель до погашення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього	438991	100,00	218023	100,00	3303374	100,00	4497170	100,00	3420996	100,00
Резерви під знецінення цінних паперів	14409	3,28	79123	36,29	112689	3,41	96412	2,14	68279	1,99

Таблиця 2

Динаміка обсягу портфеля цінних паперів банку

Показник	Абсолютне відхилення за рік, тис. грн				Відносне відхилення за рік, %			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Торговий портфель								
Боргові цінні папери	-	-	-	373796	-	-	-	100
Акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього	-	-	-	373796	-	-	-	100
Портфель на продаж								
Боргові цінні папери	-225285	3084035	1193796	-1449970	-51,49	1452,8	36,22	-32,29
Акції підприємств за собівартістю	4317	1316	-	-	303,16	22,92	-	-
Усього	-220968	3085351	1193796	-1449970	-50,34	1415,15	36,14	-32,24
Резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	64714	-4462	21751	-28133	449,12	-5,64	29,13	-29,18
Усього цінних паперів у портфелі банку на продаж за вирахуванням резервів	-285682	3089813	1172045	-1421837	-67,29	2224,49	36,30	-32,31

Таблиця 3

Питома вага доходів від інвестиційних операцій в доходах банку

Найменування статті	2012 рік	%	2011 рік	%	2010 рік	%	2009 рік	%	2008 рік	%
Процентний дохід, усього	2749433	100	2946145	100	3068630	100	2501474	100	1738388	100
Процентний дохід за цінними паперами	311079	11,31	300078	10,19	194352	6,33	54246	2,17	99678	5,73
Торговий дохід, усього	37520	100	6080	100	9945	100	32157	100	21486	100
Торговий дохід за цінними паперами	3079	8,21	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Доходи банку від операцій з цінними паперами	314158	11,27	300078	10,16	194352	6,31	54246	2,14	99678	5,66
Доходи банку, усього	2786953	100	2952225	100	3078575	100	2533631	100	1759874	100

від 6,31 % до 11,27 %. Так, найбільший дохід від інвестиційної діяльності був отриманий в 2012 році і склав 314 158 тис. грн.

Серед усіх процентних доходів банку на інвестиційну діяльність припало в 2008 році 5,73 %, в 2009 – 2,17 %, в 2010 – 6,33 %, в 2011 – 10,19 %, а в 2012 – 11,31 %. Тобто інвестиційні доходи банку формувалися виключно з процентного доходу. Винятком був тільки 2012 рік, коли почав формуватися торговий портфель. Дохід від участі в капіталі за інвестиціями в дочірні та асоційовані компанії, а також дивідендний дохід взагалі відсутні, оскільки банк не вкладає кошти в асоційовані та дочірні компанії. Крім цього, банківський портфель не містив фінансових інструментів, за якими б отримувалися дивіденди.

Ризикованість інвестиційного портфеля банку, визначена за формулою (1) [14, с. 42], наведена у табл. 4.

$$\sigma_p = \sqrt{\sum_{i=1}^n W_i^2 \sigma_i^2 + \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n W_i W_j \sigma_i \sigma_j \text{cor}(r_i; r_j)} \quad (1)$$

де σ_p - ризик інвестиційного портфеля;

n - кількість цінних паперів у портфелі;

W_i, W_j - частка i -ого та j -го цінного паперу у портфелі відповідно;

$\sigma_i; \sigma_j$ - ризик i -ого та j -го цінного паперу відповідно;

$\text{cor}(r_i; r_j)$ - коефіцієнт кореляції i -го та j -го цінних паперів.

Таблиця 4

Ризикованість інвестиційного портфеля банку у динаміці

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Ризикованість цінних паперів в торговому портфелі банку, %	0	0	0	0	8,72
Ризикованість цінних паперів в портфелі банку на продаж, %	62,15	58,36	16,19	12,98	9,45
Ризикованість інвестиційного портфеля, %	62,15	58,36	16,19	12,98	9,37

Аналізуючи дані таблиці, можна зазначити, що рівень ризикованості інвестиційного портфеля

банка у 2008 та 2009 роках є високим, тобто банк з великою ймовірністю міг втратити як очікуваний дохід, так й інвестовані кошти. Це було зумовлено, як вже зазначалося, світовою кризою 2008 року. Наступні роки характеризуються поступовим зниженням рівня ризикованості інвестиційної діяльності. Така позитивна тенденція обумовлена ефективною антикризовою політикою банку, а також збільшенням частки державних цінних паперів в його інвестиційному портфелі.

Щодо аналізу інвестиційної привабливості підприємств, цінні папери яких входять до інвестиційного портфеля банку, його, як справедливо вважають Г. І. Великоіваненко, К. М. Мамонова [15], необхідно проводити у комплексі з аналізом інвестиційної привабливості ринку, галузі та регіону, до яких належать підприємства.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи викладене, можна зробити наступні висновки:

1. Технологія управління фінансовою діяльністю банку реалізується через сукупність управлінських процедур, спрямованих на здійснення функцій фінансового управління, а саме: планування і прогнозування фінансових рішень; організація фінансової служби; регулювання фінансової діяльності; координація усіх ланок системи фінансового управління; облік та аналіз банківських операцій; стимулювання виконання встановлених цільових фінансових показників; контроль виконання фінансових планів та завдань. Здійснення управлінських процедур забезпечується спеціальними методами та інструментами.

2. Технологія аналізу інвестиційного портфеля банку є складовою технології управління його фінансовою діяльністю та використовується у межах здійснення функції аналізу банківських операцій в частині інвестиційної діяльності.

3. Процедурами, що складають технологію аналізу інвестиційного портфеля банку, є: аналіз його структури і динаміки, доходності, ризику, а також аналіз інвестиційної привабливості активів (на рівні галузі, регіону, ринку та конкретного підприємства), що входять до інвестиційного портфеля.

Подальші дослідження можуть бути пов'язані з визначенням складу та взаємозв'язку управлінських процедур, які здійснюються у межах технології фінансового управління банком.

Список літератури:

- Кузнецова Л.В. Сучасні методологічні підходи до визначення фінансової діяльності банку / Л.В. Кузнецова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 5(3). – С. 118-123.
- Верба В.А. Аналітична оцінка управлінських технологій розвитку українських підприємств / В.А. Верба, О.М. Гребешкова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 52-59.
- Войнаренко М.П. Інформаційні системи як основа розвитку технологій управління / М.П. Войнаренко, Л.В. Ємчук // Бізнес Інформ. – 2012. – № 10. – С. 70-73.
- Довбня С. Б. Систематизація сучасних технологій менеджменту та обґрунтування напрямків їх розвитку / С. Б. Довбня, А. О. Найдовська, О. О. Письменна // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – № 2. – Т. 1 (148). – С. 179-182.
- Кузнецова І. О. Визначення сутності дефініції «технологія управління» / І. О. Кузнецова // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 1. – С. 55-62.
- Пальчук О. В. Підходи до визначення технології управління діяльністю підприємства / О. В. Пальчук, О. М. Гуцалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. – Кіровоград : КНТУ, 2011. – Вип. 19. – С. 349-355.
- Лебідь О. В. Роль технологій управління у розвитку підприємства / О. В. Лебідь // Академічний огляд. – 2012. – № 2(37). – С. 128-134.
- Лесик В.О. Підходи до визначення поняття «технологія управління» / В.О. Лесик, В.М. Григоренко // Економіка розвитку. – 2013. – № 4(68). – С. 62-68.
- Совершенна І.О. Про сучасні особливості технологізації управління підприємством / І.О. Совершенна // Бізнес Інформ. – 2013. – № 8. – С. 353-356.
- Сочинська-Сибірцева І.М. Вдосконалення технології управління персоналом на машинобудівних підприємствах / І.М.

- Сочинська-Сибірцева // Економічний вісник Донбасу. – Луганськ : Видавництво державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – 2013. – № 2(32). – С. 229-232.
11. Филиппова І.Г. Контролінг як технологія управління організацією : навчальний посібник / І.Г. Филиппова, В.Г. Сумцов, Г.С. Балахнін. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – 240 с.
 12. Галушак, В. Л. Функції фінансового менеджменту в банку / В. Л. Глушак // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2010 р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – Т. 1. – С. 76-77.
 13. Мусієнко О.М. Специфіка управління портфелем цінних паперів у контексті реалізації інвестиційної діяльності банку / О.М. Мусієнко // Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» – 2013. – Вип.23. – С. 315-318.
 14. Останкова Л. А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: навч. посіб. / Л. А. Останкова, Н. Ю. Шевченко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
 15. Великоіваненко Г. І. Ієрархічна модель оцінки інвестиційної привабливості підприємства / Г. І. Великоіваненко, К. М. Мамонова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://globalteka.ru/books/doc_details/920.

Чмутова І. Н.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця

ТЕХНОЛОГИЯ АНАЛИЗА ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ ЕГО ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ

Резюме

Исследованы вопросы технологизации управления в банках. Обоснована технология анализа инвестиционного портфеля банка и определено ее место в технологии управления финансовой деятельностью. Определены составляющие анализа инвестиционного портфеля банка: анализ его структуры и динамики, доходности, риска, а также анализ инвестиционной привлекательности активов, входящих в инвестиционный портфель.

Ключевые слова: банк, технологии управления, финансовая деятельность банка, инвестиционный портфель, технология анализа.

Chmutova I. M.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ANALYSIS TECHNOLOGY INVESTMENT PORTFOLIO TECHNOLOGY MANAGEMENT AS A PART OF ITS FINANCIAL ACTIVITIES

Summary

The problem of management technologization in banks is investigated. The technology of investment portfolio analysis is justified and its place in the technology of financial management is defined. The composition of investment portfolio analysis is defined, which includes: analysis of its structure and dynamics, profitability, risk and analysis of assets investment attractiveness.

Key words: bank, managing technology, bank finance activity, bank investment portfolio, technology of analysis.

УДК 336

Шейко О. П.

Інститут магістерської та післядипломної освіти
Університету банківської справи Національного банку України

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено теоретичні та правові аспекти кредитування фізичних осіб в Україні. Проаналізовано сучасний стан ринку банківського споживчого кредитування в Україні, визначено етапи його становлення та проблеми, що стримують розвиток. Окреслено напрями підвищення ефективності кредитування фізичних осіб в Україні.

Ключові слова: споживче кредитування, кредитоспроможність кредитний ризик, онлайн-кредитування, позичальник, кредитор.

Постановка проблеми. Значну роль у задоволенні виникаючих потреб населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного розвитку країни відіграє така форма кредиту, як споживчий кредит, що надається населенню для задоволення різноманітних споживчих потреб. У макроекономічному

плані споживчий кредит збільшує сукупний платоспроможний попит на предмети споживання і послуги, що стимулює розширення обсягів їх виробництва.

Дослідження стану банківської системи України свідчить, що стрімке погіршення фінансового стану багатьох банків за останні роки було спри-